

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle alustatyölaiksi

VN/32290/2024

Yleiset huomiot

Kuljetusliitot KL ry:n jäsenliittoja ovat Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry, Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry, Rautatiealan unioni RAU ry ja Suomen Merimies-Unioni SMU ry.

Kuljetusliittojen mielestä ehdotettu alustatyödirektiivin täytäntöönpano on täysin riittämätön turvaamaan direktiivin tavoitteiden toteutumista, alustatyötä tekevien henkilöiden tehokasta oikeussuojaa tai näiden työehtojen ja työolojen tosiasiallista parantamista.

Alustatyödirektiivin täytäntöönpano on tärkeää, eikä sitä tule jättää puolitiehen. Suomen tavoitteena ei voi olla mahdollisimman suppea täytäntöönpano vaan kunnianhimoisempi työntekijän ja etenkin haavoittuvimmassa asemassa olevien henkilöiden oikeussuojan varmistaminen.

Kuljetusliitot myös yhtyvät Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n antamaan lausuntoon kokonaisuudessaan.

Soveltamisala ja määritelmät

Kuljetusliitot yhtyvät SAK:n näkemykseen siitä, että lain soveltamisalan tulee direktiivin mukaisesti kattaa unionin alueella tehtävä alustatyö riippumatta alustayrityksen sijoittautumispaikasta tai muutoin sovellettavasta lainsäädännöstä. Sääntelyn soveltamista ei saa voida kiertää yrityksen sijoittautumispaikkaa, sopimusjärjestelyjä tai lainvalintaa koskevilla ratkaisulla.

Kuljetusliitot pitää myös erittäin tärkeänä sitä, että edustajaa koskevaa 2 §:n määritelmää täsmennetään kattamaan eri aloilla käytössä olevat työsopimuslaissa tarkoitetut luottamusmies- ja muut vastaavat viralliset henkilöstön edustajan asemat nimikkeestä riippumatta.

Nykytila ja vaikutusten arviointi

Kuljetusliitot yhtyvät Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n kantaan työsuhdeolettamaa koskevassa vaikutusarvioinnissa. KHO:n Woltia koskevaa ratkaisua ei tule yleistää hallituksen luonnoksessa tehdyllä tavalla siten, ettei ruokalähettytyöhön kategorisesti

voitaisi soveltaa työaikalakia. Työaikalain soveltamispoikkeus tulee aina tehdä tapauskohtaisesti eikä KHO:n ratkaisusta voida vetää luonnoksen tavoin johtopäätöstä, että kaikki ruokälähettyö täyttäisi poikkeamisen edellytykset.

Kuljetusliittojen mielestä vaikutusarvioinnissa sosiaalisten oikeuksien toteutuminen ja työntekijöiden sekä muiden alustatyötä tekevien suoja jää liian vähälle huomiolle ja sitä tulisi täsmentää.

Työsuhdeolettama

Kuljetusliittojen mielestä luonnoksen kirjaukset työsuhdeolettamasta ovat riittämättömiä ja ajattelu osin vanhanaikaista. Työn organisointia kuvataan hyvin perinteisesti ja esimerkiksi algoritmijohtamista ja -valvomista ei ole tunnistettu riittävällä tavalla. Kuten SAK:kin on lausunnossaan todennut, direktiivin sanamuoto on tarkoituksella väljä. Työsuhdeolettaman täyttymisessä sekä johtamisen ja valvonnan olemassaolon arvioinnissa tulee voida tehdä tapauskohtaista arviointia ilman, että arvio sidottaisiin ennalta määritettyihin, kapeisiin ja osin vanhanaikaisiin tunnusmerkkeihin. Säännöstä tulee muuttaa siten, että se vastaa direktiivin asettamaa velvoitetta tehokkaasta, kumottavissa olevasta oikeudellisesta työsuhdeolettamasta.

Kuljetusliitot yhtyvät SAK:n näkemykseen siitä, ettei vero- ja sosiaaliturva-asioita tule sulkea olettaman ulkopuolelle.

Välittäjät

Kuljetusliittojen mielestä on hyvä, että välittäjien kautta työtä tekeville on taattava sama suoja kuin suoraan digitaaliseen työalustaan sopimussuhteessa oleville. Välittäjiä koskeva sääntely on kuitenkin jäämässä liian kapeaksi. Kuljetusliitot yhtyvät SAK:n lausunnossa välittäjistä todettuun. Mikäli alustayrityksen olisi välittäjää käyttäessään vain ”kohtuullisin ja käytettävissään olevin keinoin” varmistuttava siitä, että alustatyöntekijällä tai muulla alustatyötä tekevällä henkilöllä on lain mukaiset oikeudet, jää säännöksen antama suoja vajaaksi ja helposti kierrettäväksi.

Alustatyötä tekevän tunnistaminen ja työnteon ehdoista varmistuminen (5 §)

Tunnistamis- ja varmistumisvelvollisuuksien toteutumisen tehokkuus on riippuvainen siitä, mitä velvollisuudet konkreettisesti ovat. Mikäli velvollisuudet voi täyttää muodollisilla toimenpiteillä, jää pykälän sisältö tyhjäksi. Lain suojan tulee ulottua tosiasiallisesti työtä tekevään henkilöön eikä esimerkiksi sijaisten käyttö saa aiheuttaa oikeudellisia katvealueita. Säännöksen tai sen perustelujen ei tule luoda yrityksille erillistä oikeutta teettää alustatyötä yrittäjäasemassa.

Kuljetusliitot vaativat SAK:n tavoin perustelujen sivulla 73 olevan viranomaisohjeiden noudattamista koskevan kirjauksen poistamista tai täsmentämistä.

Algoritmijohtaminen (6-19 §)

Kuljetusliitot yhtyvät SAK:n vaatimukseen, jonka mukaan lakiin tulee lisätä selkeä säännös siitä, että alustayritys vastaa kaikista niistä algoritmijohtamiseen liittyvistä velvoitteista, jotka koskevat sen hallinnassa, määräysvallassa tai tosiasiallisessa vaikutuspiirissä olevia järjestelmiä riippumatta siitä, onko alustatyötä tekevän henkilön muodollinen sopimuskumppani välittäjä.

Läpinäkyvyys, oikeussuojakeinot ja valvonta (20-33 §)

Kuljetusliitot kannattavat alustatyötä tekevien suojaamista kielteisiltä seuraamuksilta heidän käyttäessään lain mukaisia oikeuksiaan. Ehdotettu sääntely on kuitenkin liian suppea, koska se suojaa vain tilanteissa, joissa henkilö on käynnistänyt oikeudellisen tai hallinnollisen menettelyn tai ottanut yhteyttä viranomaiseen.

Direktiivin tarkoituksena on suojata alustatyötä tekeviä kaikilta epäedullisilta seurauksilta, jotka liittyvät oikeuksien käyttämiseen tai niiden toteuttamisen vaatimiseen. Vastatoimet voivat alustatyössä ilmetä algoritmijohtamisen kautta esimerkiksi työtehtävien vähentämisenä, näkyvyyden heikentämisenä, hakusijoituksen laskuna, arviointien tai hinnoittelun muutoksina, tilin rajoittamisena tai hiljaisena deaktivaationa. Näiden alustatyölle ominaisten vastatoimien tulisi näkyä nykyistä selvemmin lain sanamuodossa tai perusteluissa.

Kuljetusliitot yhtyvät SAK:n ehdotukseen siitä, että vastatoimien kieltä ulotetaan koskemaan myös oikeuksien käyttämisen valmistelua, tietopyyntöjä, sisäisiä valituksia, yhteydenottoja ammattiliittoihin tai muihin edustajiin, osallistumista kollektiiviseen toimintaan, muiden työntekijöiden tukemista sekä muita oikeuksien täytäntöönpanoon liittyviä toimia. Suojan ei tulisi edellyttää, että asia on jo viranomaisen tai tuomioistuimen käsiteltävänä. Lisäksi edustajien suoja tulisi laajentaa koskemaan myös ammattiliittojen toimitsijoita, luottamushenkilöitä, neuvonantajia ja muita edustajia riippumatta siitä, työskentelevätkö he itse kyseisellä alustalla. Tämä on tarpeen, jotta oikeuksien käyttäminen, järjestäytyminen ja kollektiivinen valvonta olisivat käytännössä tehokkaita.

Esitysluonnos muilta osin/ muut huomiot

Kuljetusliitot yhtyvät SAK:n esittämiin 19:ään muutosvaatimukseen.